

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
ФАКУЛТЕТ:

ИЗВЈЕШТАЈ
о оцјени урађене докторске тезе

ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

Наставно-научно вијеће Филозофског факултета у Бањој Луци је на седници одржаној 27. фебруара 2014. бр. 07/3.300-4/14. донело Решење о именовању Комисије за оцену докторске дисертације кандидаткиње мр Весне Зарковић под називом: „Косово и Метохија у политици великих сила крајем 19. и почетком 20. века“, у сљедећем саставу:

1. Др Ђорђе Микић, редовни професор, Филозофски факултет Бања Лука, ментор.
2. Др Милош Јагодић, ванредни професор, Филозофски факултет Београд, председник.
3. Др Милош Ковић, доцент, Филозофски факултет Београд, члан.
4. Др Драгиша Васић, доцент, Филозофски факултет Бања Лука, члан.

Датум и орган који је именовао комисију. Састав комисије са знаком имена и презимена сваког члана, звање, назив уже научне области за коју је изабран у звање и назив универзитета и факултета у којој је члан комисије запослен.

1. УВОДНИ ДИО ОЦЈЕНЕ ДОКТОРСKE ТЕЗЕ

Докторска дисертација кандидаткиње мр Весне С. Зарковић „Косово и Метохија у политици великих сила крајем 19. и почетком 20. века“ је написана на 318 страница, са 968 напомена из два архивска извора: Архив Србије, Београд (три фонда) и Архив Југославије, Београд (један фонд); 26 објављених извора; четири наративна извора; пет штампаних листова и 112 монографија — научних расправа/чланака.

У складу са уобичајеном методологијом писања научно-истраживачких радова, дисертацију чине следећа поглавља:

- I ПРЕДГОВОР
- II УВОДНА РЕЧ: СТАРА СРБИЈА КРАЈЕМ XIX ВЕКА
- III КОСОВО И МЕТОХИЈА У ОБНОВЉЕНОЈ ИСТОЧНОЈ КРИЗИ КРАЈЕМ XIX ВЕКА И ВЕЛИКЕ СИЛЕ

IV ТУРСКО ПРОЈЕКТОВАЊЕ РЕФОРМИ 1902–1903. ГОДИНЕ

V РЕФОРМНА АКТИВНОСТ ВЕЛИКИХ СИЛА 1903–1905. ГОДИНЕ И АРБАНАШКИ НЕМИРИ

VI АНТИРЕФОРМНИ ПОКРЕТ У ПОЈАЧАНОЈ АКТИВНОСТИ ВЕЛИКИХ СИЛА

VII ЗАКЉУЧАК

ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА

а) Истаћи основне податке о докторској тези: обим, број табела, слике, број цитиране литературе и навести поглавља.

2. УВОД И ПРЕГЛЕД ЛИТЕРАТУРЕ

У уводу је кандидаткиња изложила замисли и идеје на основу својих архивских истраживања на дотадашња истраживања разних аутора за свако поглавље. Истраживања о Косову и Метохији у 19. веку пре његовог ослобођења 1912. у рукопису дисертације положена су на најстарије текстове, који немају архивску подлогу, и на текстове настале у новој Југославији, које су најпре изучавали историчари школства и културе, као нпр. Јагош Ђилас. Касније је временском редоследу академик Владимир Стојанчевић укључио друштвено-економске и политичко-међународне односе, више на старој домаћој и страниј литератури и нешто на страниј архивској грађи. Иза њега, од почетка 70-тих година 20. века аутор укључује свога ментора у изучавање историје Косова и Метохије на основу дипломатске грађе Краљевине Србије и Аустроугарске, који је објавио десетине студија и научних прилога. Успешно га је пратио др Душан Батаковић са више књига и студија, затим академик Михајло Војводић, а у најновије време и најангажованији члан ове комисије др Милош Јагодић.

Претходна истраживања кандидаткиње, која је вршила из научно-националних и политичких разлога у циљу научне афирмације и историје Косова и себе лично ради добијања титуле доктора наука, показују да је окупаторска Турска царевина од Косовске битке, а нарочито од обнове српске државе кроз 19. век, уз наклоност европских сила, не само насељавала Албанце и уз борбу и буне са њима препустила не само Косово и Метохију њиховим феудалним и феудализованим насилницима, него да је то насиље Порта, окружена арбанашком телесном гардом првенствено око тадашњег султана Абдул Хаида II, усмеравала против Срба уз велика насиља, од данашње албанске границе до Топлице, Куршумлије и Рашке.

Пратећи као студент, потом и магистрант, проблематику родног Косова, мр Весна Зарковић узела је ове проблеме за које је увидела да су на Косову и Метохији главну реч на антисрпској основи водиле велике силе, осим Русије, и срочила их у наслов „Косово и Метохија у политици великих сила крајем 19. и почетком 20. века“. Циљ јој је био како би домаћој и светској науци показала како је некада захваљујући Турској и западним силама, а данас после ослобођења Косова и Метохије уз сагласност сила савезница Русије, Велике Британије, Француске, те исте силе, осим Русије, са својим бившим противницима и то из два светска рата

отеле Косово и Метохију од Србије, очистили их од Срба и збили их тек у неколико енклава и тзв. северно Косово, што није радила ни Турска којој су Срби били потребни као чифчије и обрађивачи запоседнуте српске земље албанским феудалним господарима.

Допринос докторске тезе мр Весне Зарковић у изучавању проблематике политике великих сила према Косову и Метохији крајем 19. и почетком 20. века почива на указивању ненаучној и научној јавности, првенствено бивших и данашњих сила у чијим се архивима крије историјска истина и интересна политика, која њих више не интересује као наука него као саремсна интересна политика, на антисрпској и антируској основи.

Истраживања мр Весне Зарковић нису само својим називом и сфером погледа великих сила према Косову и Метохији, постала ускоспецијалистичка у односу на ту проблематику, него и у односу на радове страних научника, који су махом ненаучни и пропагандно-политички, него и посебан угао гледања на Косово и Метохију и у српској и у албанској историографији, која је у новим повојима и за коју је још рано да се стварају оцене, а која ни у заједничкој држави није била историја, већ циљно политичка. За њих су качаци, разбојници, били национални јунаци.

- а) Укратко истаћи разлог због којих су истраживања предузета и циљ истраживања;
- б) На основу прегледа литературе сажето приказати резултате претходних истраживања у вези проблема који је истраживан;
- в) Навести допринос тезе у рјешавању изучаване проблематике;
- г) У прегледу литературе треба водити рачуна да обухвата најновија и најзначајнија сазнања из те области код нас и у свијету.

3. МАТЕРИЈАЛ И МЕТОД РАДА

Обрађивани материјал мр Весне Зарковић је прилагођен одговарајућим потребама израде докторске дисертације из историјске науке. Укључени су архиви Србије, Југославије и страни објављивани извори више земаља – великих сила. Дипломатска грађа Србије у Архиву Србије сигурно је најквалитетнија документација о оновременој дипломатији. Били су то вицеконзули, конзули и генерални конзули и посланици у Турској и у престоницама великих сила – Бечу, Берлину, Петрограду, Москви, Паризу, Лондону и Риму, али и неким другим земљама као што су Грчка, Бугарска и Румунија. У раздобљу од 1896. до 1908. на Косову су највећа конзулска имена били Теодор Станковић, Светислав Симић, Мирослав Спалајковић и Милан Ракић, сви конзули у Приштини. Још чувенија имена су била у Скопљу, Битољу, Солуну, а најискуснија у Цариграду. Коришћење њихових извјештаја и анализа о унутрашњим приликама и спољним утицајима је за зналачку дивоту, али жалост за практичне резултате по Србе и Србију. Од објављене дипломатске грађе веома су значајна, поред српских и македонских, аустријска, британска и њемачка документа. Они су довољни за обраду и међународног положаја Косова и Метохије, јер је добар дио покрајина спадао под Косовски вилајет, са центром у Скопљу. То су аустријска фдокумента у три књиге, и по једна британска и њемачка. Коришћена је књига I из Велике немачке збирке, као и руски и британски документи. Свакако су најбројније збирке докумената објављених на основу дипломатске грађе Краљевине Србије, у којим централно мјесто заузимају збирке докумената које је приредио неуморни Брако Перуничкић

под називом Зулуми ага и бегова и Писма српских конзула. Осим неколико наративних извора, коришћено је неколико оновремених листова. Списак коришћене литературе износи 112 наслова, од најстаријих до најновијих књига. Поред литературе српских писаца, коришћена су и дела оних аутора који су писали на албанском језику.

Методе које је аутор користио у одбрани своје докторске дисертације су редно-изведбене. Првенствено се служила методом историјске науке – компаративном и аналитичком. Овај други метод доминира од првог до последњег поглавља. Таква метода у историјској проблематици са укрштеним и различитим погледима сваке силе појединачно, као у међусобним односима, тако и на противречне погледе Срба, Србије и Албанаца у Турском царству, посебно на Косову и Метохији. Таква метода успешно реконструира све полазне, преломне и завршне погледе тадашњих великих сила на Косово и Метохију, који су крунисани уз њихову сагласност и ангажовање, мимо политике за коју су се залагали у ономе раздобљу, када су КиМ сматране за српске земље окупирани од Косовске битке до данас. При томе је некадашња заштитница хришћана у Турској – Хабзбуршка Монархија, била насилница од када је избачена из Италије и немачких земаља и после њиховог уједињења била упућена на Босну и Херцеговину, а која је Србију упутила на Стару Србију и Македонију, да би јој и тамо правила проблеме, као и у Босни и Херцеговини након окупације.

Показани резултати мр Весне Зарковић о обради текста докторске дисертације јасно показују вредност њеног рада. Комисија сматра да њени оставрени резултати пријављене тезе немају потребе за било каквим променама.

- а) објаснити материјал који је обрађиван, критеријуме који су узети у обзир за избор материјала;
- б) дати кратак увид у примјењени метод рада при чему је важно оцјенити сљедеће:
- в) да ли су примјењене методе адекватне, довољно тачне и савремене, имајући у виду достигнућа на том пољу у свјетским нивоима;
- г) да ли је дошло до промјене у односу на план истраживања који је дат приликом пријаве докторске тезе, ако јесте зашто;
- д) да ли испитивани параметри дају довољно елемената или је требало испитивати још неке, за поуздано истраживање;
- е) да ли је статистичка обрада података адекватна;
- ж) да ли су добивени резултати јасно приказани;

4. РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ИСТРАЖИВАЊА

Научни резултати истраживања мр Весне Зарковић показују да она прати питање Старе Србије упоредо и повезано са још три нерешена питања у Османском царству после Велике источне кризе и Берлинског конгреса: јерменским, критским и македонским. Заједничка основа им је била нерешено национално питање, од којих је најкомпликованије било македонско питање, у чијем је простору било више народносних питања и области, као што су старосрпско и албанско питање и активности трију ослободилачких балканских држава: Србије, Бугарске и Грчке.

На међународном плану и унутрашњем турском, најсложеније је било јерменско питање, код којих је била најјаче пробуђена национална свест још од 60-тих година 19. века. У односу на друге хришћане, Јермени су били више укључени у турски административни систем и друштво. Они су били у центру сукоба између Русије и Енглеске, а Турска их је користила преко Курда. Сама Турска је 61. чланом Берлинског мировног уговора била обавезна да међу Јерменима проведе одређене

реформе. Како се Турска одупирала, међу Јерменима је 1894. дошло до побуне у области Сасун, а 1895. и до протеста у Цариграду. Када је у тим немирима страдао велики број Јермена, Европа више није хтела да ћути, већ је на Порти затражила обећане реформе. У међувремену се појавило незадовољство Грка на Криту, које је такође било разматрано на Берлинском конгресу, а којем је још 1868. била обећана аутономија. Због ње су избијале побуне од 1885. до 1889. да би 1897. дошло до грчко-турског рата у којем су Грци поражени, а што је напослетку довело до интервенције великих сила.

Услед ових питања, захваљујући активности српске дипломатије, покренуто је и македонско питање око којег су се спорице Србија, Бугарска и Грчка, а са њим преко Косовског вилајета повезано је и питање Косова и Метохије и рашке области, које је сматрано српским или старосрпским питањем. У вези са Косовом и Метохијом Берлински конгрес није имао никаквих обавеза, иако је оно имало свог представника на Конгресу, али који није успео да као ни српски представник из Босне и Херцеговине, постигне било какав резултат. У таквој позицији Косово и Метохија, на којем се уз подршку Турске организује Призренска лига, остаје без посебних правних обавеза код великих сила. Србија, налазећи се на путу продора Аустроугарске и Турске на исток и на страни њихових противника није успевала да међу силама нађе сагласност, већ више подељеност, док су Албанци и са Лигом и без ње, уз помоћ Аустроугарске и Немачке све више слабили српске позиције на Косову и Метохији, па и када су у питању новопокренуте турске реформе које је султан прокламовао 1896. када је издао ираду о реформама румелијских вилајета. У таквој противречној ситуацији, Косово и Метохија је унутра било рапето између између Турске, Албанаца, Срба и Србије, а донекле и Црне Горе, а споља између свих сила и Русије, како њених савезница Британије и Француске, тако и противница овог савеза: Немачке, Аустроугарске и Италије, које су и поред двају пораза у оба светска рата оствариле своје циљеве у корист Албанаца и Албаније, а на штету Срба и Србије, у крајњем случају Русије. У оваквој ситуацији, задатак историјске науке је да забиљежи шта се дешавало и како се завршило, што је кандидаткиња Весна Зарковић са успехом урадила.

- а) Укратко навести резултате до којих је кандидат дошао;
- б) Оцијенити да ли су добивени резултати правилно, логично и јасно тумачени, упоређујући са резултатима других аутора и да ли је кандидат при томе испољавао довољно критичности;
- в) Посебно је важно истаћи до којих нових сазнања се дошло у истраживању, који је њихов теоријски и практични допринос, као и који нови истраживачки задаци се на основу њих могу утврдити или назирати.

5. ЗАКЉУЧАК И ПРИЈЕДЛОГ

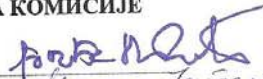
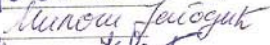
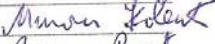
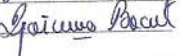
Резултати мр Весне Зарковић показују да је она својим радом о политици великих сила према Косову и Метохији заокружила једно кључно раздобље у националном развоју балканских народа у склопу решавања компликованог Источног питања. Посматрано у целини, текст кандидаткиње мр Весне Зарковић, одликују највиши научни стандарди и захтеви докторске дисертације, посебно имајући у виду огромну и противречну грађу расуту од Лондона, Париза, Берлина, Беча, Петрограда до Београда, коју је она успешно прегледала и објединила, а све са надом да ће наставити са научно-истраживачким радом у научној борби на Косову и Метохији за

српску историјску истину за коју је заорала велику бразду, попут других бораца за слободу Косова и Метохије после пада под турску власт.

Стога, чланови комисије предлажу Наставно–научном већу Филозофског факултета у Бањалуци и декану, академику Драги Бранковићу да мр Весни Зарковић одобри одбрану докторске дисертације „Косово и Метохија у политици великих сила крајем XIX и почетком XX века“.

- а) Навести најзначајније чињенице што тези даје научну вриједност, ако исте постоје дати позитивну вриједност самој тези;
- б) Ако је приједлог негативан, треба дати опширније образложење и документовано указати на учињене пропусте, односно недостатке написане докторске тезе.

ПОТПИС ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1. Проф. др Ђорђе Микић
2. Проф. др Милош Јагодић
3. Доц. др Милош Ковић
4. Доц. др Драгиша Васић
5. _____
6. _____

ИЗДВОЈЕНО МИШЉЕЊЕ: Члан комисије који не жели да потпише извјештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извјештај образложење, односно разлог због којих не жели да потпише извјештај.

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ БАЊА ЛУКА
FACULTY OF PHILOSOPHY BANJA LUKA
Булевар војводе Петра Бојовића бр. 1а, Бања Лука
телефон: 051/322-780, 322-790, 323-080, 323-530
e-mail: fil.fakultet@blic.net

Број: 07/3.680-6/14
Дана: 08.04.2014. године

На основу члана 71. Закона о високом образовању („Службени гласник Републике Српске“, број 73/10, 104/11 и 84/12) Наставно-научно вијеће Факултета, на сједници одржаној 08.04.2014. године донијело је следећу

О Д Л У К У

о усвајању Извјештаја комисије за оцјену докторске дисертације

1.

Усваја се Извјештај комисије за оцјену докторске дисертације кандидаткиње мр Весне Зарковић, под насловом «КОСОВО И МЕТОХИЈА У ПОЛИТИЦИ ВЕЛИКИХ СИЛА КРАЈЕМ XIX И ПОЧЕТКОМ XX ВЕКА».

2.

Ментор код израде докторске дисертације био је др Ђорђе Микић, редовни професор Филозофског факултета Универзитета у Бањој Луци.

3.

Саставни дио ове Одлуке је извјештај Комисије за оцјену докторске дисертације.

4.

Ова Одлука ступа на снагу даном доношења.

Достављено:

1. Именованом
2. Сенату
3. Рачуноводству
4. У досије

Д Е К А Н

Проф. др Драго Бранковић